

Toelichting programma netwerkdag | 27 september 2018

Landelijk Netwerk Taal

Op weg naar een nieuw curriculum

Plenair

Leesonderwijs onder de loep | Suzanne Bogaerds-Hazenberg

Voor veel leerlingen in het basisonderwijs vormt begrijpend lezen een struikelblok. Zo gaan leerlingen in de middenbouw nauwelijks vooruit in begrijpend lezen en is volgens recent peilingsonderzoek de leesvaardigheid in Nederland opnieuw relatief gedaald ten opzichte van andere landen. Dit roept de vraag op of begrijpend lezen momenteel wel effectief wordt onderwezen. In deze lezing bespreek ik de uitkomsten van onderzoek naar de inhoud en didactiek van begrijpend lezen. In hoeverre sluit dat aan bij wat we vanuit wetenschappelijk onderzoek zien als belangrijke ingrediënten voor leesonderwijs? Op welke punten kunnen we het huidige leesonderwijs verbeteren?

Suzanne Bogaerds-Hazenberg studeerde onderwijskunde en linguïstiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Sinds 2016 doet ze aan de Universiteit Utrecht promotieonderzoek naar begrijpend lezen in het primair onderwijs.

Lees poëzie-tief, lees elke dag een gedicht | Hans Hagen

In deze plenaire lezing vertelt Hans Hagen over de rol die ouders en leerkrachten spelen bij het “kweken” van lezers. Lezers zijn gezonder en gelukkiger - wetenschappelijk bewezen. Daarnaast laat hij zien hoe hij met een koffer vol spelletjes en spulletjes gedichten tot leven brengt. Hoe je samen kunt onderzoeken of een gedicht waar is of niet. Door te spelen met poëzie, vergroot je het taalbegrip, het taalgevoel en de woordenschat van kinderen. Je prikkelt de fantasie en de verbeeldingskracht. Hans geeft allerlei praktische tips om direct mee aan de slag te gaan in het basisonderwijs, en hij vertelt hoe hij op ideeën komt voor verhalen, en dat samen gedichten schrijven niet altijd makkelijk is.

Hans Hagen is sinds 1987 fulltime schrijver. Hij schreef tot nu toe 58 boeken, waarvan 12 met Monique Hagen. Hij won met zijn boeken verschillende prijzen, zoals de Kinderboekwinkelprijs voor *Jij bent de liefste* dat hij samen met Monique schreef, een Gouden Griffel voor *De dans van de drummers*, zes Zilveren Griffels, en het boek *Verkocht* werd bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs en de Glazen Globe. In 2017 werd Hans Hagen samen met Monique benoemd als Nederlands Kinderboekenambassadeur.

Keuzeprogramma in twee rondes

Ronde 1

Werken zonder methode, de nieuwe leerlijnen van NOB | Ine de Mulder en Marlou Bijlhout

Steeds meer scholen willen zonder methode gaan werken, maar hoe pak je dat nou aan en waar begin je? Die vraag kan simpel beantwoord worden: door de kunst af te kijken van het Nederlands onderwijs in het buitenland!

Veel Nederlandse scholen in het buitenland laten de methode namelijk al (deels) los. Vaak omdat deze niet goed aansluit op hun onderwijspraktijk. Er staat bijvoorbeeld veel meer lesstof in dan dat er in de drie uur per week aangeboden kan worden, thema's sluiten niet aan bij de belevingswereld van de leerlingen en er is geen aandacht voor hun internationale en meertalige context. Om leerkrachten een passend lesaanbod te kunnen laten samenstellen, heeft NOB een leerlijn ontwikkeld met concrete taaldoelen.

Tijdens deze workshop leer je meer over leerlijnen en de NTC-leerlijn in het bijzonder. Daarnaast kom je te weten hoe je een leerlijn gebruikt wanneer je de methode los wil laten.

*Ine de Mulder is na haar studie Nederlandse taal en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam werkzaam geweest als docent Nederlands en literatuur op een middelbare school. Sinds 2015 is zij werkzaam bij NOB als onderwijsadviseur. **Marlou Bijlhout** werkt sinds 2009 als adviseur bij NOB en is projectleider van de NTC-Leerlijn. Naast het geven van onderwijskundig advies ondersteunt zij de schoolleiders in het buitenland.*

Taal en wereldoriëntatie verliefd op elkaar. Taalaanbod geïntegreerd binnen thema's van wereldoriëntatie. | Simone Westra en Claudia Wiericx

"De methode de deur uit en werken vanuit leerlijnen". Taal integreren binnen de thema's waarbij we uitgaan van de principes van ontwikkelingsgericht onderwijs, een mooi streven maar dit gaat niet zomaar van de ene op de andere dag. Tijdens deze workshop laten wij het proces zien dat wij als school doorlopen hebben om tot vakoverstijgend taalonderwijs te komen. Wat zijn de tops, wat zijn de valkuilen, wat zijn de opbrengsten? Daarnaast willen we vooral inzoomen op betekenisvolle activiteiten en samenhang. Samenhang tussen wereldoriëntatie en taal zoals dat vorm krijgt binnen de thema's bij ons op school, samenhang tussen verschillende taaldomeinen en samenhang met brede vaardigheden. Tijdens een interactieve werkvorm willen we dit concreet maken en zullen deelnemers ontdekken en ervaren waar de verbinding zit.

***Simone Westra** en **Claudia Wiericx** werken allebei op SBO De Windroos Lindenholt. Claudia is directeur en Simone werkt als groepsleerkracht in groep 7 en is tevens werkzaam als OGO/taalcoördinator. Simons is ook lid van het ontwikkelteam Nederlands.*

Debatteren: effectief werken aan alle aspecten van mondelinge taalvaardigheid | Walter Freeman

In deze workshop staat debatteren als lesmethode centraal. De effectiviteit van het debatteren wordt door de wetenschap onderstreept: leren debatteren zorgt voor betere taalvaardigheid, een verhoogd kritisch denkvermogen en meer zelfvertrouwen. Daarom past de methode bij alle vormen van taalonderwijs.

In de workshop introduceren we hoe je gestructureerde, ontspannen en leuke debatten in de klas kunt voeren. Bovendien hebben we aandacht voor de praktische kant: hoe organiseer je een les, hoe beoordeel je leerlingen en hoe houd je de tijd in toom? Tot slot bespreken we welke vervolgstappen

je kunt zetten om te leren doceren in debatteren. Kinderen en jongeren die vraagtekens durven zetten, daar worden we blij van!

Walter Freeman is senior trainer bij het Nederlands Debat Instituut en zag als scholier een van onze trainers aan het werk en dacht: 'dit wil ik ook'. Hij won als student meerdere toernooien en heeft inmiddels honderden klassen en docenten getraind.

Ronde 2

Van visie, naar grote opdrachten tot bouwstenen | Lucienne Rijks en Marit van der Meulen, mmv Jetty de Jong, Alice Geerdink en Simone Westra

Bent u nieuwsgierig welke richting het taalonderwijs op zal gaan? In deze interactieve sessie worden de (tussen)producten van het ontwikkelteam Nederlands gepresenteerd en toegelicht. Lucienne Rijks en Marit van der Meulen (leden van het ontwikkelteam) zullen de tussenproducten van het ontwikkelteam presenteren en toelichten, waarbij er veel gelegenheid zal zijn tot het stellen van vragen en het gezamenlijk praten en discussiëren over de inhoud van het toekomstige taalonderwijs. Zo krijgt u een beeld van de plannen voor een nieuw wettelijk curriculum taal voor leerlingen van 4 tot 18 jaar, die waarschijnlijk in 2021 hun weerslag krijgen in nieuwe kerndoelen voor het basisonderwijs.

Lucienne Rijks en Marit van der Meulen werken beide als leerkracht in het basisonderwijs en zijn allebei lid van het ontwikkelteam Nederlands. Lucienne werkt op obs De Vier Windstreken in Amsterdam en is daar ook taal- en lees coördinator. Marit werkt op rkb De Regenboog in Zoetermeer en is daar de taal- en leesspecialist.

In het traject Curriculum.nu (gestart in maart 2018) zijn zo'n 130 leraren, zo'n 20 schoolleiders en ruim 80 scholen bezig geweest met de vraag wat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs moeten kennen en kunnen. Negen ontwikkelteams, waaronder een voor het leergebied Nederlands (po-vo), beantwoorden in verschillende stappen de vraag wat er tot het onderwijscurriculum zou moeten behoren. Tijdens vijf ontwikkelsessies werken ze aan verschillende (tussen)producten: de visie op het leergebied, de grote opdrachten voor dit leergebied (wat zijn de essenties) en de bouwstenen voor een nieuw curriculum voor po en vo. Na elke ontwikkelsessie trekken de teams het land in om feedback op te halen op deze tussenproducten. Aan collega's, scholen, experts, wetenschappers, opleiders en andere betrokkenen bij het onderwijs is de vraag voorgelegd 'zijn we goed op weg, maken we de juiste keuzes voor een nieuw curriculum?'. Op basis van alle opgehaalde feedback worden de tussenproducten bijgesteld. In april 2019 zullen de ontwikkelteams hun producten opleveren.

Meer informatie is te vinden op de pagina van het [Ontwikkelteam Nederlands](#).

De sociale wereld als basis voor betekenisvolle teksten | Dorian de Haan en Els Schellekens

In deze workshop laten we zien hoe taalonderwijs een drager kan zijn van identiteits- en burgerschapsvorming. Taal geeft kinderen grip op hun gevoelens en gedachten. Uitwisseling met anderen vergroot hun sociale vaardigheden en verbindt hen met de klas als groep. In het project Onze Klas Mijn Wereld hebben wij gewerkt met leerkrachten van groep 1 tot 4 van de basisschool. Aan de hand van voorbeelden maken deelnemers kennismaken met de methodiek, met speciale aandacht voor het gebruik van ICT in het kader van digitaal burgerschap en mediawijsheid. Activiteiten kunnen starten vanuit een thema of de actualiteit, een werkvorm of bestaande

materialen en methodes. We sluiten af met een werkvorm waarmee deelnemers de bredere toepasbaarheid verkennen, ook voor de groepen 4 – 8.

Dorian de Haan is verbonden aan de vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de Universiteit Utrecht en lector Ontwikkelingsgericht Onderwijs aan de Hogeschool Inholland. Binnen het lectoraat houdt Dorian zich onder andere bezig met het project *Onze Klas, Mijn Wereld*. Haar werkerreinen zijn taalontwikkeling, ontwikkeling in intercultureel perspectief en de sociaal-historische theorievorming rond ontwikkeling. **Els Schellekens** studeerde Nederlands en was tien jaar docent aan de Rijkspedagogische Academie en de Kleuterleidsters Opleiding (KLOS) in Alkmaar. Sinds 2007 werkt Els als zelfstandig pedagoog (www.bureau-els.nl) aan projecten rond diversiteit.

Schrijven met peer-response in samenhang met lezen en gesprekken voeren | Mariëtte Hoogeveen en Annechien Wijnbergh

In het project leren schrijven met peer response is lesmateriaal (zelfsturend leerlingmateriaal + docentenhandleiding) ontwikkeld voor een leerlijn schrijven voor de groepen 4-8. Schrijven met peer response is een procesgerichte aanpak van het schrijfonderwijs: leerlingen doorlopen verschillende fasen van het schrijfproces om een schrijftaak tot een goed einde te brengen (oriënteren-schrijven-reflecteren). Daarbij werken ze in duo's of groepjes samen met medeleerlingen (peer response). In deze workshop wordt de aanpak en het materiaal gepresenteerd en wordt specifiek ingegaan op de samenhang tussen schrijven, lezen en gesprekken voeren. Met behulp van interactieve opdrachten wordt de deelnemers gevraagd vanuit hun eigen perspectief op de ontwikkeling van schrijfvaardigheid hun bijdrage aan de workshop te leveren.

Mariëtte Hoogeveen werkt als leerplanontwikkelaar voor taalonderwijs in het primair onderwijs bij het Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO). Schrijfvaardigheid is haar specialisatie. **Annechien Wijnbergh** is onderwijsadviseur bij BVS schooladvies (begeleidingsdienst voor Vrije scholen) en is betrokken bij de ontwikkeling van het lesmateriaal.